O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI

KATTAQO‘RG‘ON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Ro‘yxatga olindi:
№_____
2025 yil “22” dekabr

“TASDIQLAYMAN”
KDPI rektori:
Sh.R.Turakov
2025 yil 22 dekabr

60411300– Biznesni boshqarish (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha) bakalavriat ta’lim yo‘nalishi bo‘yicha bitiruvchilarning umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi uchun

DASTUR VA BAHOLASH MEZONLARI

Kattaqo‘rg‘on – 2025

Mazkur dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasi “Oliy ta‘lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to‘g‘risida”gi Nizomga ko‘ra va Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2022 yil 9 -sentabrdagi 302-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan 60411300– Biznesni boshqarish (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)bakalavr ta’lim yo‘nalishining malaka talabi va o‘quv rejasi asosida ishlab chiqildi.

TUZUVCHILAR:

1. O.N.Xaitov. Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kaferasi dotsenti, iqtisod fanlari bo’yicha falsafa doktori.
2. L.Sh.Kuldoshev. Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kaferasi assistenti.
3. N.Z.Ibragimova. Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kaferasi assistenti.
4. N.Azizova. Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kaferasi assistenti.

TAQRIZCHILAR:

1. B.S Boltayevich. Samarqand davlat universiteti“Inson resurslarini boshqarish kafedrasi iqtisod fanlari bo’yicha falsafa doktori, dotsent.
2. S.Qurbonov. Samarqand davlat universiteti“Inson resurslarini boshqarish kafedrasi iqtisod fanlari bo’yicha falsafa doktori, dotsent.

Mazkur dastur “ Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot ” kafedrasi Kengashining 2025 yil _____ -sonli yig‘ilishida muhokama qilingan va tasdiqlashga tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri: **dots. Sh.K.Daliyev**

Mazkur dastur “Aniq va tabiiy fanlar” fakulteti Kengashining 2025 yil _____ -sonli yig‘ilishida muhokama qilingan va tasdiqlashga tavsiya etilgan.

Kengash raisi: **S.Rajabov**

KIRISH

60411300 – Biznesni boshqarish yo‘nalishi bo‘yicha bakalavrlar tayyorlovchi oliy ta’limning o‘quv reja va fan dasturi asosida amalga oshiriladi, uning nazariy va amaliy mashg‘ulotlarini to‘liq o‘zlashtirgan, yakuniy davlat attestatsiyasidan muvaffaqiyatli o‘tgan shaxsga “bakalavr” malakasi (darajasi) hamda oliy ma’lumot to‘g‘risidagi davlat namunasidagi rasmiy hujjat(lar) beriladi.

60411300 – Biznesni boshqarish (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha) yo‘nalishi bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi uchun dastur ta’lim yo‘nalishi o‘quv rejasidagi 5 ta fan asosida shakllantirilgan. Bu fanlar o‘z negizida qamrab olingan mazmun quyida batafsil bayon etiladi.

1) Iqtisodiyot nazariyasi fani bo‘yicha:

Iqtisodiyot tushunchasi va uning bosh masalasi. Ehtiyoj haqida. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti. Iqtisodiyot nazariyasini o’rganish usullari. Ishlab chiqarish omillari. Kapital tushunchasi va uning tarkibi. Mulkchilikning mohiyati va uning turli shakllari hamda iqtisodiy mazmunini. Xususiylashtirishning usullari. Bozor tushunchasining ta’rifi. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va asosiy belgilari. Bozor infratuzilmasi. Iqtisodiyotni modernizasiyalash va isloh etishning asosiy ustuvor vazifalari. Bozor iqtisodiyotiga o’tishning jahon tajribasida sinalgan asosiy yo’llari. Raqobatning mohiyati va maqsadi. Raqobat shakllari. Monopoliyaga qarshi siyosat va monopoliyaga qarshi qonunchilik. Monopoliyaga qarshi siyosat va monopoliyaga qarshi qonunchilikning mohiyati. Narxning iqtisodiy mazmunini uning vazifalari. «Tadbirkorlik faoliyati» va «biznes» tushunchalarini mazmuni. Tadbirkorlikning rivojlanish shart–sharoitlari. Tadbirkorlikning shakllarini va ularning xususiyatlari. Tadbirkorlik kapitali va tarkibiy tuzilishi. Ishlab chiqarish sarf-xarajatlarining mohiyati va tarkibi. O’rtacha doimiy, o’zgaruvchi va umumiy xarajatlarning mazmuni. Foydaning mazmunini va manbai. Ish haqining turlicha nazariyalarini tahlili. Agrar munosabatlarning mazmunini, iqtisodiy munosabatlarda tutgan o’rnini va xususiyatlari. Yerga egalik» va «yerdan foydalanish» tushunchalarini izohi va yer rentasi nazariyalarining umumiy tomonlari va tub farqlari mohiyati. Makpoiqtisodiy ko’pcatkichlap va ularning milliy iqtisodiyotda roli. Sof iqtisodiy farovonlik ko’rsatkichining mohiyati hamda hisoblash tartibi. Yalpi talab va yalpi taklifni tahlil qilish. Yalpi talab va yalpi taklif muvozanatining ahamiyati. Iste’mol, jamg’arma va investisiyalarning iqtisodiy mazmunini. Iqtisodiy o’sishning ekstensiv va intensiv turlari. Sof ekstensiv yoki sof intensiv iqtisodiy o’sish turlari. Milliy iqtisodiyotning muvozanatlik darajasiga erishishda xususiy mutanosibliklarning roli. Iqtisodiy sikl asosiy turlariga tavsifi va muhim belgilari. Ishsizlikning ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlarini mohiyati. Soliqlarning iqtisodiy mohiyati va uning turlarini, asosiy vazifalari. Moliyaning iqtisodiy mazmuni va uning iqtisodiy vazifalarini bayoni. Pul muomalasining mazmuni. Davlat asosiy iqtisodiy vazifalari va ularning qisqacha tavsifi. Hozirgi davrda jahon iqtisodiy rivojining eng muhim o’ziga xos xususiyati.

Jahon xo'jaligining milliy iqtisodiyotga ta'siri. Iqtisodiy hayotning baynalminallashuvi jarayonining mohiyati. Xalqaro iqtisodiy integrasiya va uning shakllari. Ichki va tashqi savdo. Xalqaro valyuta tizimi.

2) Iqtisodiy tahlil va audit fani bo'yicha:

Iqtisodiy tahlil, rentabellik tahlili, balans tahlili, moliyaviy ko'rsatkichlar, aktivlar va passivlar, soliq tahlili, kredit tahlili, qarzlar va majburiyatlar, tahliliy metodlar, iqtisodiy prognozlash, tizimli tahlil, iqtisodiy samaradorlik, investitsion tahlil, strategik tahlil, likvidlik, faoliyat samaradorligi, risklarni tahlil qilish, tahlil asboblari, statistik tahlil, jarayonlar tahlili, hisob-kitoblar tahlili, moliyaviy risklar, tahlil qilish metodologiyasi, eksport-import tahlili, ijtimoiy tahlil, bozor tahlili, iqtisodiy barqarorlik, audit tekshiruvi. Iqtisodiy tahlil modelini qurish, rentabellik va samaradorlikni tahlil qilish, aktiv va passivlar tahlili modeli, portfelni tahlil qilish, regressiya tahlili modeli, soliq va moliyaviy tahlil modelari, tahlil metodlari, iqtisodiy prognozlash metodologiyasi, iqtisodiy xavf va risklarni boshqarish modeli, qimmatli qog'ozlar tahlili, moliyaviy tahlil metodologiyasi, iqtisodiy samaradorlikni oshirish modelari, mehnat resurslari tahlili, bozor tahlili va baholash, soliq optimallashtirish modeli, faoliyatning rentabellik nazariyasi, iqtisodiy risklarni kamaytirish, auditning asosiy usullari, ichki auditning metodologiyasi. Moliyaviy tahlil, investitsion tahlil, rentabellik ko'rsatkichlari, iqtisodiy qarorlar, strategik tahlil, soliq hisoboti, foyda va zarar hisobi, likvidlik tahlili, ko'rsatkichlarni baholash, bozor holati tahlili, soliq rejimi, tahlil usullari, risklarni tahlil qilish, iqtisodiy faoliyat tahlili, xarajatlar tahlili, o'sish va rivojlanish tahlili, samaradorlikni o'lchash, korxona auditining metodologiyasi, tahlil va baholash tizimi, tahlil qilish texnikasi, aktivlar va majburiyatlarni tahlil qilish, iqtisodiy indikatorlar, investitsiya tahlili, resurslarni boshqarish, auditorlik yondashuvlari, soliq tahlilining strategiyalari. Aktivlar va passivlar tahlilini optimallashtirish modeli, iqtisodiy tahlil va prognozlash modellari, soliqlarni boshqarish nazariyasi, iqtisodiy risklarni aniqlash va boshqarish modelari, rentabellik va samaradorlikni oshirish nazariyasi, iqtisodiy barqarorlikni tahlil qilish modeli, iqtisodiy tahlil metodologiyasi, statistika va prognozlash metodlari, tahlil qilishning strategik yondashuvlari, investitsiya va moliyaviy tahlil modelini yaratish, bozorni baholash va prognozlash metodologiyasi,, tahlil usullarining kombinatsiyasi, soliq tahlilini optimallashtirish, korxona samaradorligini tahlil qilish modeli, auditning xavfga asoslangan metodologiyasi.

3) Inson resurslarini boshqarish fani bo'yicha:

Inson resurslarini boshqarishning asosiy maqsadi nima.Mehnat bozori deganda nimani tushunasiz.Mehnat jamoasi tarkibi qanday elementlardan iborat. Boshqaruv faoliyatining asosiy funksiyalarini sanang.Rag'batlantirishning moddiy shakllariga misol keltiring.Nazorat qanday jarayonning yakuniy bosqichi hisoblanadi.Ish faoliyati sifatini baholashning maqsadi nima. Inson resurslari

jamiyat rivojida qanday o'rin tutadi. Innovatsiya nima. Yetakchilik deganda nimani tushunasiz. Korxonada HR strategiyasini ishlab chiqish jarayoni bosqichlarini ayting. Mehnat bozorida talab va taklif nimalarga bog'liq.Kadrlar ehtiyojini rejalashtirishda qanday usullar qo'llaniladi. Boshqaruv faoliyatining kommunikatsiya elementi nimani anglatadi. Motivatsiya nazariyalaridan biri – Maslou piramidasini tushuntiring. Nazoratning turlari (oldindan, joriy, yakuniy) o'rtasidagi farqni ayting.Xodimlar mehnat unumdorligini baholash mezonlari nimalardan iborat. Inson resurslari va jamiyat taraqqiyoti o'rtasidagi bog'liqlikni izohlang. HR sohasida innovatsion texnologiyalar (ATS, AI, HR-analitikasi) misollarini keltiring. Yetakchilikning demokratik uslubida rahbar qanday xarakterga ega. Karyera rejalashtirishda xodimning rivojlanish yo'nalishlari qanday belgilanadi. Guruhlararo ziddiyatlarni hal etishning bir usulini tushuntiring. Kompetensiya asosida baholashning afzalliklari nimada. Inson resurslarini boshqarishning tashkiliy-ma'muriy usullarini sanang.Ijtimoiy himoya tizimining asosiy vazifalaridan birini tushuntiring. Ijtimoiy himoya shakllari qanday guruhlarga bo'linadi. Rivojlangan davlatlarda kadrlar tayyorlash markazlarining asosiy yo'nalishlari. Inson resurslarini rivojlantirishning strategik maqsadlari nimadan iborat. HR strategiyasini korxona umumiy strategiyasi bilan bog'lash sababi nima.
Mehnat bozoridagi raqobat turlari Inson resurslarini boshqarish strategiyasining korxona raqobatbardoshligiga ta'siri haqida tahliliy fikr bildiring. Demografik jarayonlarning mehnat bozoriga uzoq muddatli ta'sirini izohlang. Kadrlar zaxirasini shakllantirishda kompetensiya modeli qanday qo'llaniladi. Boshqaruv faoliyatining "qaror qabul qilish" elementi jarayonini batafsil tushuntiring. Xodimlarni motivatsiyalashda ichki va tashqi omillarning murakkab o'zaro ta'sirini tahlil qiling. Nazorat tizimining samaradorlikka ta'sirini baholash.Ish faoliyatini baholash jarayonida subyektivlikni kamaytirish uchun qanday usullar qo'llash mumkin.
Jamiyat taraqqiyotida inson kapitalining o'sish omillarini tahlil qiling. Inson resurslari boshqaruvida innovatsion HR-analitikaning strategik rolini tushuntiring.
Tashkilotlarda yetakchilik uslubini tanlashga ta'sir qiluvchi omillarni tahlil qiling.
Karyera boshqaruvida lateral, vertikal va diagonal rivojlanish o'rtasidagi farqlarni tahlil qiling. Guruhlararo munosabatlarda ijtimoiy psixologik omillarning roli.
360-darajali baholash tizimini joriy etishdagi asosiy xavf va imkoniyatlar.
Inson resurslarini boshqarishning iqtisodiy usullarini qo'llashning samaradorligini asoslang. Ijtimoiy himoya tizimining davlat siyosatidagi o'rni va strategik vazifalari.
Yevropa mamlakatlarida ijtimoiy himoya modellari va ularning o'ziga xos jihatlari.Rivojlangan mamlakatlarda HR markazlarini raqamlashtirish trendlarini tahlil qiling. Inson kapitaliga investitsiyalarni oshirishning uzoq muddatli iqtisodiy samarasini asoslang. HR strategik rejalashtirishda tashqi muhit tahlilining (PESTEL) ahamiyati.Mehnat bozorida global raqobatning HR sjyosatiga ta'siri

4) Moliya fani bo'yicha:

Moliyaviy munosabatlarning boshqa iqtisodiy munosabatlardan farqlanuvchi xarakterlari haqida ma'lumot bering. (Pul fondlarini shakllantirish va taqsimlash, Nazorat funksiyasi, Qonunchilik va moliyaviy intizom) Moliyaning funksiyalarini farqlab bering. Moliyaning fan sifatida shakllanishi va taraqqiyoti. Moliyaning roli va ahamiyati pul munosabatlarining iqtisodiy mùnosabatlar tizimida qanday o'rinni egallagan(Pul fondlarini shakllantirish va taqsimlash markazi, Iqtisodiy jarayonlarni barqarorlashtiruvchi vosita) Moliyaviy siyosatning mazmuni va prinsiplarini izohlang. Iqtisodiy islohotlarning yangi bosqichida O'zbekistonda moliyaviy siyosatning asosiy vazifalari qaysilardan iborat(Byudjet barqarorligini ta'minlash, Investitsiyalarni rag'batlantirish, Moliyaviy bozorlarni rivojlantirish)

Bozor munosabatlariga o'tish sharoitida moliyaning nazorat funksiyasi nimalarga yo'naltiriladi (Moliyaviy intizomni kuchaytirish, Moliyaviy xavflar va noqonuniy holatlar) Boj siyosatining mazmuni va uning o'ziga xos bo'lgan xususiyatlari nimalardan iborat(Boj siyosatining mazmuni, Milliy manfaatlarni himoya qilish) Davlat maqsadli fondlari haqida ma'lumot bering(Moliyalashtirish manbalari, majburiy ajratmalar, boj to'lovlari, davlat subsidiyalari)

Moliyaviy boshqaruvning mazmuni haqida ma`lumot bering.(Moliyaviy resurslarni shakllantirish, Moliyaviy oqimlarni nazorat qilish) Bozor xo'jaligining moliyaviy regulyatorlari nima va unga nimalar kiradi(Pul-kredit siyosati, Fiskal siyosat (Byudjet va soliq regulyatorlari), Narx va tarif siyosati) Davlat moliyaviy nazorat organi sifatida Hisob palatasi moliyaviy boshqaruvga oid qanday vazifalarni bajaradi(Byudjet mablag'laridan foydalanishni nazorati, Suiiste'mollik, ortiqcha xarajat, korrupsiya, soxta hisob-kitoblar) Moliyaviy nazorat yo'nalishlari haqida ma'lumot bering(Davlat moliyaviy nazorati, Ichki (korxona) moliyaviy nazorati, Jamoatchilik va xalqaro moliyaviy nazorat) Davlat byudjetining mohiyati, funksiyalari va ahamiyatini haqida ma'lumot bering.(Davlat byudjetining mohiyati, Nazorat funksiyasi) Davlat byudjetining ahamiyati haqida ma'lumot beringF(Ijtimoiy sohani moliyalashtirish manbai, Iqtisodiyotni tartibga solish vositasi, Hududlar rivojlanishini qo'llab-quvvatlash) Davlat byudjetining soliq bo'lmagan daromadlari tarkibiga nimalar kiradi.(Davlat mulkidan tushadigan daromadlar, Bojxona yig'imlari va bojxona xizmatlari uchun to'lovlar) Davlatning byudjetdan tashqari jamg'armalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va ahamiyati haqida ma'lumot bering.(Ijtimoiy himoya va barqaror moliyalashtirish mexanizmi, Byudjet yukini kamaytirish va moliyaviy mustaqillik yaratish) Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasining asosiy vazifalari va funksiyalari nimalardan iborat.(Strategik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish, Iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlash)

Davlat byudjetining kapital xarajatlari deyilganda nimalar tushuniladi va ularning tarkibi nimalardan iborat.(Asosiy infratuzilma obyektlarini qurish va

rekonstruksiya, Kapital xarajatlarning mohiyati) Davlat qarzi. Ichki va tashqi qarzlari haqida ma'lumot bering.(Ichki va tashqi qarzlar) Sug'urta surveyerlari, aktuariylari haqida ma'lumot bering.(Zararni baholash, Ekspertiza va tekshiruv, Mustaqil xulosa berish, Sug'urta to'lovini asoslash) Sug'urta va uning o'ziga xos xususiyatlari haqida ma'lumot bering.(Ixtiyoriylik va majburiylik, Hujjatlashtirilgan shartnoma asosida) Davlat kreditining mazmun-mohiyati va funksiyalarini tushuntiring.(Davlatning qarz olish va qarz berish faoliyati, Byudjet taqchilligini moliyalashtirish vositasi, Ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarni qo'llab-quvvatlash, Moliya bozorida barqarorlikni ta'minlash. Davlat kreditini boshqarish deganda nimani tushunasiz.(Davlat qarzlarini rejalashtirish va nazorat qilish, Ichki va tashqi qarz portfelini optimallashtirish, Qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlarini kamaytirish, Moliyaviy barqarorlik va to'lov qobiliyatini ta'minlash.Davlat krediti boshqa moliyaviy kategoriyalardan qanday xarakterli xususiyatlari bilan farqlanadi. Davlat suvereniteti va kafolati bilan ta'minlangan, Qarz olish maqsadi ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarga qaratilgan Foiz stavkalari bozor emas, davlat siyosatiga bog'liq, Qarz qaytarilishi byudjet daromadlari hisobidan amalga oshiriladi.

Sug'urta adjasterlari va assistanslari haqida ma'lumot bering. Zarar holatini o'rganib, sug'urta to'lovini asoslash, Hodisani tekshirish, hujjatlar va da'volarni ko'rib chiqish, Mijozga tezkor yordam va xizmatlarni tashkil qilish, Sug'urta jarayonini muvofiqlashtirish va riskni baholash. Moliya munosabatlarining umumiy tizimida uy xo'jaliklari moliyasi mohiyati haqida ma'lumot bering.

Moliya munosabatlarining umumiy tizimida uy xo'jaliklari moliyasi mohiyatini tushuntiring. Aholining daromad va xarajatlarini boshqarish tizimi,Jamg'arma, iste'mol va investitsiya qarorlarini shakllantirish, Uy xo'jaliklarining moliyaviy barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash Mamlakat moliya bozorlariga talab va taklifni shakllantirish. Xalqaro moliyaning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati haqida ma'lumot bering.(Mamlakatlar o'rtasida kapital, kredit va investitsiya harakatini tashkil etish, Global iqtisodiy integratsiya va savdo oqimlarini qo'llab-quvvatlash, Valyuta barqarorligi va xalqaro to'lovlar tizimini ta'minlash, Iqtisodiy o'sish, texnologiya va investitsiya oqimini rag'batlantirish.

Milliy iqtisodiyot rivojlanishida xalqaro moliya munosabatlarining roli va ahamiyati.Chet el investitsiyalarini jalb qilib, iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, Texnologiya, innovatsiya va ilg'or boshqaruv tajribasini olib kiradi, Eksport imkoniyatlarini kengaytirib, valyuta tushumlarini oshiradi, Makroiqtisodiy barqarorlik va moliyaviy integratsiyani mustahkamlaydi.

Valyuta kursiga ta`sir etuvchi omillar va ularning mohiyati haqida ma'lumot bering.(inflyatsiya darajasi va foiz stavkalari o'zgarishi, Tashqi savdo balansining ijobiy yoki salbiy holati, Investitsion oqimlar va xalqaro kapital harakati, Siyosiy barqarorlik va makroiqtisodiy ishonch darajasi)

Iqtisodiyotni tartibga solish vosita sifatida davlat kreditidan ongli ravishda foydalanish nimalarni anglatadi.(Qarz olishni strategik rejalashtirish va maqsadli yo‘naltirish, Qarz yukini kamaytirish uchun samarali boshqaruv mexanizmlarini qo‘llash, Investitsion va ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirishda optimal nisbatni tanlash, Makroiqtisodiy barqarorlik va byudjet intizomini ta’minlash)

Byudjet kreditlari va byudjet ssudalari nima, ular bir birlaridan nimalari bilan farqlanadi.(Byudjet krediti, Byudjet ssudasi, Kredit qat’iy shartnomaga asoslanadi, ssuda esa davlatlararo yoki muassasalararo vaqtinchalik moliyaviy ko‘mak shakli)

Tashqi qarzlarni olish davlat dasturida qarzlar qanday guruhlarga bo‘lib aks ettiriladi.(Davlat tashqi qarzlari, Davlat kafolati ostidagi tashqi qarzlar, Xalqaro moliya institutlari va hukumatlardan olinadigan qarzlar, Xususiy kreditorlar va tijorat banklaridan jalb etiladigan qarzlar)

Davlatning byudjetdan tashqari jamg‘armalari o`zlarining iqtisodiy mazmuni va tashkil etish zaruratiga ko‘ra qanday guruhlardan tashkil topadi.(Ijtimoiy jamg‘armalar (pensiya, bandlik, tibbiy sug‘urta) Iqtisodiy rivojlantirish va investitsiya jamg‘armalari, Tarmoq va maxsus maqsadli jamg‘armalar, Favqulodda vaziyatlar va barqarorlashtirish jamg‘armalari)

Davlatning byudjetdan tashqari jamg‘armalari qanday vazifalarni bajaradi va ularning asosiylari nimalar.(Ijtimoiy himoya va aholiga kafolatlangan xizmatlarni moliyalashtirish, Iqtisodiy rivojlanish va infratuzilma loyihalarini qo‘llab-quvvatlash, Favqulodda vaziyatlar, barqarorlashtirish va zaxira funksiyasini bajarish, Byudjet yukini kamaytirish va moliyaviy resurslarni maqsadli taqsimlash)

O`zbekiston Respublikasining Tiklanish va taraqqiyot jamg‘armasi haqida ma`lumot bering.(Strategik loyihalar va yirik investitsiyalarni moliyalashtiruvchi davlat jamg‘armasi, Iqtisodiy modernizatsiya, infratuzilma va eksport salohiyatini qo‘llab-quvvatlash, Xalqaro moliya bozorlaridan mablag‘ jalb qilib, ustuvor sohalarga yo‘naltirish) Davlatning byudjetdan tashqari jamg‘armalarini tashkil etishga qanday omillar ta`sir etadi va ularning asosiylari nimalar hisoblanadi.(Ijtimoiy himoya va majburiy xarajatlarni barqaror moliyalashtirish zarurati, Byudjet yukini kamaytirish va moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish Byudjet loyihasini tuzish jarayonining bosqichlari.(Prognoz ko‘rsatkichlar va moliyaviy limitlarni shakllantirish, Daromad va xarajatlar loyihasini tayyorlash, Idoralararo kelishuv va tahlil jarayoni. Pul daromadlarini moliyaviy tartibaga solish va usullaridan qat`iy nazar qanday muammolarni hal etadi(Aholi daromadlari o‘rtasidagi tafovut va ijtimoiy nomutanosiblikni kamaytirish, Inflyatsiya ta’sirini yumshatish va real daromadlar barqarorligini ta’minlash, Iste’mol bozori barqarorligini saqlash va talabni muvozanatlash. Ijtimoiy sohalar taraqqiyotini davlat tomonidan tartibga solishning moliyaviy usullari(Byudjet mablag‘lari orqali ta’lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoyani moliyalashtirish, Subsidiyalar,

kompensatsiyalar va ijtimoiy to‘lovlar ajratish. Moliyaviy siyosatni ishlab chiqishda moliyaviy resurslarni taqsimlash. Ustuvor yo‘nalishlarga mablag‘larni maqsadli yo‘naltirish, Byudjet daromadlari va xarajatlari o‘rtasida muvozanatni ta’minlash, Resurslardan samarali va tejamkor foydalanish. Moliyaviy boshqaruv organlari va ularning vazifalari(Moliya vazirligi va uning joylardagi, jumladan, G'aznachilik tizimi organlari; Markaziy bank; Davlat soliq qo'mitasi; Davlat bojxona qo'mitasi; Moliyaviy rejalashtirish amaliyotida qanday asosiy metodlardan foydalanish mumkin(iqtisodiy tahlil metodi, normativ metod, balansli hisob-kitoblar va pul oqimlari metodi, ko'p variantlilik metodi, Moliyaviy nazorat o'z ichiga quyidagi tekshiruvlarni oladi (byudjet rejasini tuzish va ijro etish, korxona va tashkilotlar, byudjet muassasalariga tegishli bo'lgan mehnat, moddiy va moJiyaviy resurslar)O'tkazilish vaqti bo'yicha moJiyaviy nazoratning shakllari (dastlabki, joriy (operativ), navbatdagi) Auditorlik nazoratining asosiy vazifalari.(daromadlar haqida buxgalteriya hisobotini va deklaratsiyani tuzish, moliya-xo'jalik faoliyatini tahlil qilish) Davlatning moJiyaviy salohiyati va uning xo'jaJik yurituvchi sub'ektlar moJiyasi bilan o'zaro bog'liqligi(bank-kredit tizimining rnoliyaviy salohiyati, xususiy XYuSlarning moliyaviy salohiyati.) Moliyaviy tahlil jarayonida rentabellikning qanday ko'rsatkichlaridan foydalaniladi (o'zlik kapitalning rentabelligi, aylanrna aktivlarning rentabelligi, aylanmadan tashqaridagi aktivlarning rentabelligi, investitsiyalarning rentabelligi.) Moliyaviy barqarorlik va uni ta'minlash omillari (tashqi qarziy manbalardan moliyaviy mustaqillik, moliyaviy resurslardan erkin va samarali foydalanish borasida XYuSning qobiliyati,)

5)Mehnat iqtisodiyoti fani bo’yicha:

Mehnat iqtisodiyoti nima va uning asosiy vazifalari nimalardan iborat. (mehnat munosabatlari, bandlik, ish haqi, samaradorlik). Mehnat jarayoni qanday asosiy elementlardan iborat. (mehnat subyekti, mehnat obyekti, mehnat vositalari).Mehnat bozori deganda nimani tushunamiz. (ishchi kuchi bozori, talab, taklif, bandlik) Mehnat resurslariga kimlar kiradi. (mehnatga layoqatli aholi, iqtisodiy faol qatlam) Aholining bandlik darajasi qanday aniqlanadi. (bandlar soni, mehnat yoshidagilar, foiz ko‘rsatkichi) Ishsizlik tushunchasi nimani anglatadi. (ishsizlar, ish izlash, band emaslik) Mehnat unumdorligi deganda nimani tushunamiz. (mahsulot hajmi, vaqt birligi, samaradorlik) Aholining turmush darajasiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar qanday. (daromad, bandlik, turmush sifati, inertsiya) Personalni boshqarishning asosiy maqsadi nima. (inson resurslari, samarali boshqaruv, maksimal natija) Ish haqi nima. (moddiy rag‘bat, mehnat uchun to‘lov, daromad) Mehnatga haq to‘lash tizimi deganda nimani tushunamiz. (stavka, tarif, bonus, mukofot) Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning asosiy vazifasi nima. (aholini himoyalash, ijtimoiy yordam)

Mehnat iqtisodiyotining jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati nimada namoyon

bo‘ladi. (iqtisodiy o‘sish, kadrlar, bandlik) Mehnatni tashkil etishda texnologik jarayonlarning roli qanday. (mexanizatsiya, avtomatlashtirish) Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnat bozorining asosiy funksiyalari nimalardan iborat. (taqsimlash, tartibga solish) Mehnat potensiali nimalardan shakllanadi. (bilim, malaka, salomatlik) Aholi bandligining asosiy shakllarini sanab bering. (doimiy, vaqtincha, o‘zini band qilish) Ishchi kuchi migratsiyasining ijobiy va salbiy oqibatlari nimalardan iborat. (transfer, malaka, «brain drain») Ishsizlikni o‘lchashda qaysi ko‘rsatkichlar qo‘llaniladi. (ishsizlik darajasi, bandlik koeffitsienti) Mehnat unumdorligini oshirishning asosiy yo‘llarini ayting. (innovatsiya, motivatsiya, trening) Aholining daromadlari qanday manbalardan shakllanadi. (ish haqi, transfer, biznes daromadi) Personalni boshqarishda motivatsiya tizimlari qanday rol o‘ynaydi. (rag‘bat, ehtiyoj, faollik) Ish haqi tizimlarining asosiy turlari qaysilar. (vaqtbay, ishbay, mukofotli)

Bozor munosabatlari sharoitida mehnatni boshqarishning o‘ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat. (raqobat, moslashuvchanlik) Mehnat iqtisodiyotining asosiy kategoriyalarini tushuntirib bering (mehnat, ishchi kuchi, bandlik). Mehnat resurslari tarkibini shakllantiruvchi demografik omillarni sanab bering. (yosh tarkibi, tug‘ilish, migratsiya) Aholi bandligini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning asosiy mexanizmlari qanday. (huquqiy, moliyaviy, institutsional)

Mamlakatlar o‘rtasidagi mehnat migratsiyasiga ta’sir qiluvchi iqtisodiy omillarni izohlang. (farq, ish haqi, imkoniyat) Ishsizlikning friksion va tarkibiy turlarini o‘zaro solishtiring. (qidiruv, texnologik o‘zgarish) Xodimlarning malakasini oshirish mehnat unumdorligiga qanday ta’sir ko‘rsatadi. (trening, bilim, samaradorlik). Ijtimoiy himoya tizimida davlatning rolini izohlang. (kafolat, barqarorlik). Mehnat iqtisodiyoti fanining shakllanishiga ta’sir qilgan iqtisodiy maktablar va ularning g‘oyalari haqida tahliliy fikr bildiring. (klassiklar, keynschilar, institutsionalchilar). Mehnat jarayonini optimallashtirishda ergonomika, mehnat gigiyenasi va texnika xavfsizligi omillarining o‘zaro bog‘liqligini izohlang. (qulaylik, xavfsizlik, sog‘liq).Mehnat bozorida talab va taklifning o‘zgarishi ish haqi darajasiga qanday ta’sir qiladi. Tahliliy misollar bilan izohlang. (muvozanat, narx mexanizmi). Mehnat potensialining sifat ko‘rsatkichlarini aniqlashda qanday metodologiyalar qo‘llaniladi. (test, indeks, baholash).Aholi bandligi nazariyalarini solishtiring va ularning O‘zbekiston sharoitida qo‘llanilish imkoniyatlarini baholang. (klassik, keynscha, institutsional)

Ishchi kuchi migratsiyasining demografik jarayonlarga, ijtimoiy-iqtisodiy tenglikka va mehnat bozoridagi raqobatga ta’sirini kompleks tahlil qiling.

(raqobat, demografiya, tenglik) Ishsizlikning tabiiy darajasi tushunchasini izohlang va u iqtisodiy o‘sish bilan qanday bog‘liq ekanini tahlil qiling. (NAIRU,

barqarorlik) Mehnat unumdorligi omillarining iqtisodiy samaradorlikka ta’sirini matematik yoki grafik misollar yordamida tushuntiring. (YAIM, qo‘shilgan qiymat) Aholining turmush darajasini baholashda qo‘llaniladigan indekslar (HDI, Gini koeffitsienti va boshqalar)ni solishtiring. Kadrlar siyosati va inson resurslarini boshqarish tizimida strategik yondashuvning ustunliklarini tahlil qiling. (strategiya, uzoq muddatli rejalashtirish, raqobatbardoshlik, inson kapitali, samaradorlik, moslashuvchanlik, innovatsion yondashuv) Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnatni boshqarishning institutsional asoslari va ularni takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqing. (mehnat qonunchiligi, mehnat institutlari, kasaba uyushmalari, davlat siyosati, mehnat bozori infratuzilmasi, islohotlar, tartibga solish mexanizmlari) Mehnat bozorining nomutanosib rivojlanishi iqtisodiy o‘sish barqarorligiga qanday xavf tug‘diradi. Tahlil qiling. (nomutanosiblik, hududiy tafovutlar, ishchi kuchi yetishmovchiligi, ishsizlik, barqarorlik, resurslardan samarasiz foydalanish) Mehnat potensiali va inson kapitali o‘rtasidagi farqlar va o‘zaro bog‘liqlikni ilmiy jihatdan asoslab bering. (mehnat potensiali, bilim va ko‘nikmalar, salohiyat, inson kapitali, investitsiya, rivojlanish, sifat ko‘rsatkichlari) Aholi bandligi modellari (klassik, keynscha, institutsional)ni solishtirib, O‘zbekiston sharoitida qaysi biri samaraliroq ekanini baholang. (klassik model, keyns modeli, institutsional yondashuv, davlat aralashuvi, bandlik siyosati, milliy sharoit, moslashuv) Migratsiya oqimlarida «miyaning oqishi» (brain drain) va «miyaning qaytishi» (brain gain) tushunchalarining ijtimoiy-iqtisodiy natijalarini tahlil qiling. (brain drain, brain gain, inson kapitali yo‘qotilishi, malakali kadrlar, investitsiya, iqtisodiy o‘sish, innovatsiya) Ishsizlik darajasining oshishi makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar (YAIM, inflyasiya, investitsiya faolligi)ga qanday ta’sir qiladi. Mehnat unumdorligini oshirishga qaratilgan raqamli texnologiyalar (AI, avtomatlashtirish, IoT)ning ta’sirini ilmiy asosda tushuntiring. (AI, avtomatlashtirish, IoT, robototexnika, samaradorlik, optimallashtirish, texnologik rivojlanish) Aholining turmush darajasini baholashda ko‘p indikatorli (multidimensional) yondashuvning afzalliklari va kamchiliklarini izohlang. (HDI, Gini koeffitsienti, ko‘rsatkichlar majmuasi, ijtimoiy farovonlik, aniqlik, murakkablik). Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnatni boshqarishning davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir mexanizmlarini tahlil qiling. davlat va xususiy sektor, hamkorlik, tartibga solish,

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Byudjet kodeksi - T.: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2017.
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni «Sug'urta faoliyati to'g'risida». T.: 2002 y., 5 aprel. «Xalq so'zi» gazetasi, 2002 yil 28 may.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 iyuldagi "Soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4389-sonli qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 29 iyundagi "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi PF-5468-son Farmoni.
5. Статистика. Ўқув қўлланма. /СамДУ 2019. Эрназаров О. – С.:, 2019. – 348 стр.
6. Харченко Н.М. Экономическая статистика. Учебник. – М.: Дашков и К, 2010. – 368 с.
7. N.M.Soatov, X.Nabiev, D.Nabiev, G.N.Tillaxo'jaeva. Statistika. Darslik. – T.: TDIU, 2009. – 568 bet.
8. Nabiyev X., Nabiyev D.X. Iqtisodiy statistika. Darslik. – T.: Aloqachi, 2009. 512 bet.
9. Экономическая статистика. Учебник. / Под ред. Ю.Н. Иванова. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 736 стр.
10. Статистика: Учебник. / под ред. И.И. Елисеевой. - М.: Высшее образование, 2008. - 566 стр.
11. Соатов Н. Статистика. Дарслик. – Т.: Абу Али ибн Сино, 2003. – 743 бет.
12. V.S.Nuritdinova, M.A.Sharapova. Moliyaviy nazorat. T.: "IQTISOD-MOLIYA" nashriyoti, 2014 y.–380 b.
13. O'lmasov, A. (2014). *Iqtisodiyot nazariyasi*. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti. ISBN: 978-9943-13-503-1
14. Karimov, M. (2020). *Iqtisodiyot nazariyasining zamonaviy tendentsiyalari*. Toshkent: "Ekonomika". ISBN: 978-99999-9-991-1
15. 2. Mikroiqtisodiyot
16. Karimov, D. (2023). *Mikroiqtisodiyot nazariyasi*. Toshkent: "Sanoat" nashriyoti.
17. Zaynidinov, N. (2022). *Bozor iqtisodiyotida mikroiqtisodiyot*. Toshkent: "Uzbekistan". ISBN: 978-9943-46-222-1
18. Makhmudov, T. (2023). *Statistik tahlil va qo'llaniladigan metodlar*. Toshkent: "Moliyaviy tahlil". ISBN: 978-9943-65-222-2
19. Xolmatov, A. (2022). *Statistika asoslari*. Toshkent: "Samarqand nashriyoti". ISBN: 978-9989-77-655-9
20. 8. Iqtisodiy tahlil va audit
21. Rasulov, F. (2024). *Iqtisodiy tahlil va audit*. Toshkent: "Tahlil nashriyoti".
22. Ubaydullayev, T. (2023). *Audit va iqtisodiy tahlil*. Toshkent: "Audit". ISBN: 978-9943-43-126-3
23. Yoldoshev. Soliq va soliqqa tortish. «Fan va texnologiya». 2007. 128 bet.

24. Abdurahmonov Q.X., Mehnat iqtisodiyoti nazariya va amaliyoti. Darslik. T.: TDIU, "Iqtisodiyot", 2019.-590 bet.
25. Abdurahmonov Q.X., Adilova G.A., Kurboniyozov I. R., Fayzieva M.K. Mehnatni tashkil etish va normalash. O'quv qo'llanma. T.: TDIU, "Iqtisodiyot", 2011.-270 bet.
26. Alimardonov M.I., Toxsonov Q.N. Soliq nazariyasi. O'quv qo'llanma – T.: O'zbyokiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2005. 168 b.
27. Gadoyev E.F., Qurbonov X.A. Moliya. - T. O`zbyokiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg`armasi nashriyoti, 2005.- 189 b
28. Tuxliyev B.K., Qurbonov X.A., Bauyetdinov M.J., Bijanova M.B., Davlat byudjeti. O'quv qo'llanma. -T.: TDIU, 2010, 199 b
29. Vaxabov A.V. va boshq. Xorijiy investisiyalar.-T.: Moliya, 2010 y.-328 b.
30. Agzamov A.T., Shomansurova Z.A. «Moliya va soliqlar» fani bo'yicha ta'lim texnologiyasi. «Iqtisodiy ta'limdagi o'qitish texnologiyasi» seriyasidan. –T.: TDIU, 2010, 268
31. Vahobov A.V, Jo'rayev A. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik-T:.Sharq, 2009.- 448 b.
32. Malikov T.S., Haydarov N.H. moliya: umumdavlat moliyasi. O'quv qo'llanma. T.: "IQTISOD-MOLIYA" nashriyoti. 2009 y. – 556 bet.
33. Vahabov A., Jo'rayev A. Soliqlar va soliqqa tortish: Darslik /Hammual.: A.Vahobov, A.Jo'rayev. – T.: ""IQTISOD-MOLIYA»" nashriyoti – 2007. – 309 b.
34. И.Т.Абдукаримов, М.К.Пардаев, М.Э.Пулатов, Д.К.Усманова. Экономический аналих хозяйственной деятельности предприятий. Учебное пособие. Ташкент, 2019,б.735
35. O'zbekiston Respublikasining Qonuni «Sug'urta faoliyati to'g'risida». T.: 2002 y., 5 aprel. «Xalq so'zi» gazetasi, 2002 yil 28 may.
36. И.Т.Абдукаримов, М.К.Пардаев, М.Э.Пулатов, Д.К.Усманова.Финансовый анализ. Учебное пособие. Ташкент, 2019,б.378
37. Salihov S.A.va boshqalar. Innovasion faoliyatni boshqarish,Darslik,Toshkent"Iqtisodiyot",2013 yil
38. A.Taniyev "Innovasion iqtisodiyot". Darslik. Samarqand: SamDU nashriyoti,2020y-460b
39. HRM Guide. International Human Resources [Electronic resource] – cop. 1997–2007. – Mode of access: http://www.hrmguide.net/
40. National Human Resources Association [Electronic resource] – cop. 2007. – Mode of access: www.humanresources.org
41. Market-Based Management by Roger Best, 5th edition, (Pearson Publishing, 2008).
42. Ansoff matrix. www.free-management-ebooks.com
43. Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар. Илмий-электрон журнал. www.iqtisodiyot.uz
44. Экономическое обозрение. www.cer.uz

45. **Journal of Management. www.ama.org**
46. Ricky W. Griffin. Fundamental of managment. 8th Edition. 2015-510 p.
47. Richard L. Daft. Management. Ninth edition. 2010. 699 p.
48. Yo'ldoshev N.Q., Nabokov V.I. "Menejment nazariyasi". Darslik. T.TDIU, 2013, -433b.
49. Yo'ldoshev N.Q. "Menejment". O'quv qo'llanma. T.TDIU, 2006 y.-150 b.
50. Kucharov A.S. "Menejment". O'quv qo'llanma. T.TDIU, 2009 y.-120 b.
51. Sharifxodjayev M. "Menejment". Darslik. T.O'qituvchi, 2002 y.-464 b.
52. Л.Е.Басковский. Стратегический менежмент. Учебник. Москва: Инфра-2018
53. В.Р.Веснин. Стратегическое управление. Учебник. Москва: Проспект-2018 г.
54. Сотникова С.И. Управление персоналом организации. Современные технологии. Учебник. Москва: Проспект-2019 г.
55. Yo'ldoshev N.Q., Azlarova M.M., Xo'djamuratova G.Y. "Menejment va marketing asoslari". O'quv qo'llanma. T.TDIU, 2012 y. -258 b.
56. Robert L.Mathis. (University of Nebraska at Omaha), john H.Jackson. (University of Wyoming) Human resource management. 2010. -657 p.
57. The Guide to Personnel Recordkeeping ||Update 13, June 1st 2011, -112p.
58. Андреева В.И. Делопроизводство.-М.: Юнитиб 2005.
59. Кадровое делопризводство (правовые основы) практическое пособие Ю.П.Орловский, Д.Л.Кузнецов, И.Я.Белицкая, Ю.С.Корякина, -М.:ГУ ВШЭ, 2010, -144 с.
60. Делопроизводство и корреспондения: учеб. пособие // сост. Н.А.Русакова / Саратовский государственный социально-экономический университет.- Саратов, 2013.-92 с.

Bakalavriat ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarining ta'lim yo'nalishi mutaxassislik fanlaridan fanlararo yakuniy davlat attestatsiya sinovini

BAHOLASH MEZONLARI

Sinov topshirish shakli	Yozma
Sinov uchun ajratilgan vaqt	Yozma ishga - 150 daqiqa
Savollar soni	5
Har savolga ajratilgan maksimal ball	Har bir savolga 20 baldan
Maksimal ball	100
O'tish bali	60
Sinov topshirish shakli	Test
Sinov uchun ajratilgan vaqt	120 daqiqa
Savollar soni	50
Har savolga ajratilgan maksimal ball	2
Maksimal ball	100
O'tish bali	60
Sinov topshirish shakli	Og'zaki
Sinov uchun ajratilgan vaqt	30 daqiqa
Savollar soni	5
Har savolga ajratilgan maksimal ball	10
Maksimal ball	100
O'tish bali	60